

27.10.2020

**Ansökan om understöd i programmet NOUSU för åtgärder för
att återuppliva vandringsfiskbestånden**

**Projektet Broböle damm:
fiskenäring och
översvämningsskontroll med hjälp av
restaurering/omloppsränna**

1.11.2020–31.12.2022

PROJEKTPLAN

Sibbo kommun (0203533-8)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Projektets bakgrund och syfte	3
2. Åtgärder och tidtabell för projektet	4
3. Projektets genomförare och samarbetsparter	6
4. Fördelar som uppnås med projektet och hur de upprätthålls	6
5. Kostnads kalkyl och finansieringsplan	7
6. Kommunikation om projektet	8
7. Uppskattning av genomförandet och riskerna	8
8. Rapportering och uppföljning	8

Bilagor:

Bilaga 1. Protokoll över provfiske med elektricitet i Sibbo å hösten 2020

Bilaga 2. NTM-centralen i Nylands utlåtande om förbättring av vandringsvägar vid Broböle damm 6.10.2020 (UUDELY/11147/2020; på finska)

1. Projektets bakgrund och syfte

Sibbo å är hem för östra Nylands enda ursprungliga havsöringbestånd. Havsöringen förökar sig huvudsakligen i en sidobäck som heter Byabäcken. Största delen av denna bäck rinner genom nationalparken Sibbo storskog. Det ursprungliga öringbeståndet var också en bidragande del till det att Sibbo å fick Natura 2000-status. Öringbeståndet i Sibbo å har varit starkt hotat och arten befarades redan ha blivit utrotad i början av 1990-talet, men under de senaste åren har beståndet visat tecken på att återhämta sig (se bilaga 1). Öringbeståndet i Sibbo å har förstärkts under de senaste 15 åren tack vare bland annat olika projektsamarbeten som förts mellan Föreningen vatten- och luftvård för Östra Nyland och Borgå å r.f., Forststyrelsen, Borgå-Sibbo fiskeriområde och Sibbo kommun och i vilka småskaliga restaureringsåtgärder har vidtagits i huvudsak i Byabäckens vattendragsområde. Öringbeståndet ligger inte längre i det värsta bottenläget och tröskeln till att bli utrotad, men det är fortfarande i fara på grund av det begränsade utbredningsområdet. Sibbo ås huvudsakliga strömfåra är enligt den ekologiska statusklassificeringen otillfredsställande, en del av sidobäckarna är enligt samma klassificering måttliga.

Under de senaste åren har det konstaterats att öringen i Sibbo å till viss mån har förökats sig också i åns huvudfåra under Broböle damm, men den naturliga spridningen sker långsamt. Den största gamla dammen i Sibbo å är belägen i Broböle. Invid dammen har det byggts en småskalig fiskväg som dock ofta är torr vilket gör det svårt för fiskarna att ta sig uppströms. I huvudfåran ovanför tätorten Nickby i Sibbo finns fina fors- och strömområden och målet är att öringbeståndet breder ut sig till dem inom de närmaste åren (Juvonen & Vainio, 2008; Sipoonjoen ja sen sivupurojen kalataloudellinen kartoitus ja kunnostustarve-ehdotukset). Med tanke på detta kommer man att inleda utplanteringar av öringbeståndet i nya områden ovanför Broböle damm redan i slutet av 2020 som en del av projektet Vesistötalkkari som leds av Föreningen vatten- och luftvård för Östra Nyland och Borgå å r.f. Därtill fungerar översvämningsskontrollen vid dammen inte i nuläget, vilket medför en betydande risk för översvämning i områdena ovanför dammen.

NTM-centralen i Nyland har 6.10.2020 gett ett utlåtande om förbättring av vandringsvägarna vid Broböle damm (UUELY/11147/2020, bilaga 2). NTM-centralen i Nyland konstaterar i sitt utlåtande att Broböle damm oberoende av underhållsåtgärderna kommer att orsaka problem särskilt om det förekommer läckage, vilket gör det svårare att kontrollera svämvattnet och försämrar funktionaliteten av fiskvägen vid dammen. I nuläget kan fiskarna inte röra sig fritt på grund av dammen, vilket också gör fors- och strömområdena nedanför dammen sämre som livsmiljöer.

Dammens existens kan inte längre motiveras med samma argument som tidigare. Enligt NTM-centralen i Nyland är det väsentligt att hela åns vattenmängder i framtiden står till fiskarnas och de andra organismernas förfogande, vilket också borde vara utgångspunkten för framtida restaureringsprojekt. Enligt utlåtandet är det mest naturliga och därför primära alternativet att dammen rivs och forsområdet restaureras. Det andra alternativet är att den nuvarande fiskvägen restaureras i sin helhet så att merparten av dammen kan bevaras och området kring forsen restaureras.

Därtill konstateras det i utlåtandet att ”NTM-centralen i Nyland anser att det är mycket viktigt att fiskvandringen säkerställs och området vid forsen restaureras, och vill främja dessa åtgärder. Tack vare åtgärderna kan vattenorganismerna röra sig mer fritt och Sibbo ås ekologiska status kan förbättras, vilket motsvarar målsättningarna i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004). Säkerställandet av vandringsvägarna anges som en viktig åtgärd i åtgärdsprogrammet för vattenvården under perioden 2022–2027.”

2. Åtgärder och tidtabell för projektet

Projektet har som mål att utreda alternativen och möjligheterna till att riva Broböle damm i Sibbo å och restaurera forsområdet, respektive bygga en alternativ lösning till fiskväg och restaurera livsmiljöer samt att genomföra nödvändiga åtgärder ända från planeringen till det egentliga rivnings/restaureringsarbetet. Projektets grundläggande utgångspunkt är att säkerställa att fiskar och andra levande organismer kan röra sig fritt samt utöka naturens mångfald och livsmiljöerna i området utan att glömma de åtgärder som är behövliga för översvämningskontrollen.

Projektet innehåller följande delområden: A) utarbetandet av en preliminär utredning och en restaureringsplan antingen för att riva dammen i sin nuvarande form och genomföra nödvändiga lösningar och sanering av strömfåror, alternativt för att leda vattenmassorna i hela ån till en naturlig omloppsränna runt dammen så att nödvändiga livsmiljöer och förökningsplatser kan byggas för laxfiskar och andra levande organismer, B) tillståndsprocessen, C) det egentliga arbetet och D) kommunikation och rapportering.

Åtgärder och tidtabell

Projektet genomförs under tiden 1.11.2020–31.12.2022.

A) 11/2020 – 4/2021

Projektets genomförande påbörjas med att utarbeta en preliminär utredning för att kartlägga nödvändiga åtgärder och inleda planen för tillståndsansökan. En plan för tillståndsansökan utarbetas för projektet. För planen kartläggs och vid behov konkurrensutsätts kompetenta planerare och planen genomförs som konsultarbete i projektet. I planen ingår alla nödvändiga terrängmätningar, utredningar av vattendragsfårans aktuella status och behövliga naturutredningar. Broböle damm påverkar vattendraget relativt långt uppströms. Därför ska det i samband med planeringen utredas hur vattennivåerna kan bibehållas ovanför dammen, respektive om det finns behov av att göra ändringar i de nuvarande vattennivåerna. Det utreds huruvida dammen kan anses vara en fornlämning och om det konstateras att den enligt lagen om fornminnen är en fornlämning ska förhandlingar om rivningsarbetet föras med Museiverket (lag om fornminnen 13 §). Dammområdet och dess omedelbara närhet utifrån en kulturhistorisk synvinkel ska beaktas vid projektplaneringen och projektet ska planeras i tätt samarbete med de myndigheter som ärendet gäller. För att säkerställa att projektet framskrider utan problem ska mark- och vattenområdesägarnas samtycke inhämtas och de ska informeras om projektet och dess framskridande. Den preliminära utredningen och den egentliga tillståndsprocessen borde inledas i början av 2021, för det kan ta över ett år innan projektet beviljas det egentliga tillståndet. Tillståndsansökan kan i nödvändiga delar kompletteras under 2021 speciellt angående natur- och kulturmiljöutredningarna.

B) 03/2021 - 03/2022

Ett nytt tillstånd eller ändring i det nuvarande tillståndet ansöks hos Regionförvaltningsverket för att förverkliga projektet på grund av den utarbetade planen.

C) 03/2022 – 9/2022

Projektet inleds och planerade åtgärder som tillståndsmyndigheten godkänt vidtas för att restaurera dammområdet vid Broböle så att det blir en fungerande helhet med tanke på fiskeriekonomin och kontrollen av vattennivåerna. En behörig entreprenör kommer att anlitas för det praktiska rivnings-/sanerings-/restaureringsarbetet. Det egentliga arbetet genomförs sommaren 2022 när vattenföringen i ån är som minst, så att de olägenheter som arbetet medför påverkar naturen i området så litet som möjligt. I arbetet ingår

arbeten för att antingen riva dammen och vid behov andra konstruktioner jämte restaureringsåtgärder eller att bygga en omloppsränna för hela åns vattenmängd jämte andra nödvändiga åtgärder för att restaurera livsmiljön enligt den plan som väljs. I åtgärderna ingår även arbetena för att snygga upp miljön och förbättra möjligheterna för dess användning för rekreatiönsändamål efter saneringen.

D) 10/2022 – 12/2022

Kommunikation och information om projektet är en kontinuerlig del av dess genomförande (se punkt 6), men en presskonferens och en invigningstillställning ska också ordnas i Broböle när objektet har restaurerats färdigt. En slutrapport utarbetas av projektet.

3. Projektets genomförare och samarbetsparter

Projektet genomförs av Sibbo kommun. Sökanden ansvarar för projektets förvaltning och genomförande, det egentliga planeringsarbetet och eventuellt även entreprenaden genomförs som köptjänst. Projektets ansvars- och kontaktperson är Sibbo kommuns kommunträdgårdsmästare Kari Ojamies.

Projektets samarbetsparter och centrala intressentgrupper är NTM-centralen i Nyland, fiskeritjänsterna i NTM-centralen i Egentliga Finland, WWF Finland, Föreningen vatten- och luftvård för Östra Nyland och Borgå å r.f. samt Borgå-Sibbo fiskeriområde och mark- och vattenområdesägarna i området. Därtill samarbetar projektet med andra centrala tillståndsmyndigheter och parter.

4. Fördelar som uppnås med projektet och hur de upprätthålls

Broböle damm medför i dagens läge en betydlig översvämningrisk för områdena ovanför dammen, och den nuvarande fiskvägen är inte heller en fungerande lösning för att garantera att levande organismer kan röra sig fritt och att vattenbalansen är tillräcklig i lek- och yngelområdena nedanför dammen. Projektet betjänar restaureringen av hela Sibbo ås vattendragsområde som pågår som bäst. Den har som mål att förbättra åns ekologiska status från måttlig/otillfredsställande till god samt att återuppliva det ursprungliga öringbeståndet i ån och sprida beståndet till olika delar av ån. Tack vare projektet avlägsnas vandringshindret i ån och översvämningen av områdena ovanför dammen minskas.

Projektet förbättrar Sibbo ås ekologiska status och organismernas levnadsförhållanden, områdets rekreatiönsbruk och kontrollen av vattenbalansen i ån på ett mångsidigt sätt såväl i den omedelbara närheten av objektet som ovan- och nedanför det.

Med hjälp av åtgärderna är det möjligt att minska riskerna för översvämning och igenväxningen och/eller behovet av att röja upp områdena ovanför dammen under de kommande åren. Projektet har som mål att återskapa en mer naturlig struktur på ån och öka livsmiljöernas mångfaldighet samt förbättra trivsamteten och friluftsmöjligheterna i området både vad gäller paddlingsrutten och utnyttjandet av strandområdena. Åtgärderna gynnar såväl naturen i området och invånarna och markägarna ovanför dammen som människor som besöker Sibbo å för rekreation.

Med projektets åtgärder och fördelar är det möjligt att fortsätta och utvidga stödet för öringbeståndet som redan pågått i tiotals år, samt stödja det mångprofessionella samarbetet mellan kommunen, vattenskyddsföreningen, Forststyrelsen, fiskeriområdet, NTM-centralerna och företagen i området så att verksamheten kan fortsätta. Tillsammans med finansieringen HELMI som ansöks i samarbete med aktörerna strävar man också efter att förbättra vattnets kvalitet och utöka naturens mångfald samt göra resultaten mer bestående. Projekten är viktiga för att minska belastningen i ån. För kommuninvånarna framträder åtgärderna i området som aktiva och motiverande insatser för att förbättra kvaliteten på den centrala vattennaturen. Sibbo kommun ansvarar för dammens/omloppsränns underhåll i fortsättningen.

I projektet vidtas åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet för vattenvården i Nyland under programperioden 2016–2021 respektive under den kommande programperioden 2022–2027. Därtill genomför och stödjer projektet fiskvägsstrategin och vattendragsspecifika återhämtnings- och förvaltningsplaner för havsöringen i Östersjön och det är livsviktigt för att återuppliva de regionala vandringsfiskbestånden. Projektet stödjer även målsättningarna i den framtida dispositions- och underhållsplanen för Borgå-Sibbo fiskeriområde.

5. Kostnadskalkyl och finansieringsplan

Projektets kostnadskalkyl grundar sig på den kostnadskalkyl om projektet i fråga som ingår i det nya åtgärdsprogrammet för vattenvården i Nyland 2022–2027. Projektet helhetsbudget är 183 000 euro. Helhetsbudgeten delas upp enligt följande: Preliminär utredning 3 000 euro, planen för tillståndsansökan och restaurering 30 000 euro, tillståndskostnaderna 9 000 euro och det praktiska rivningsarbetet eller byggandet av en omloppsränna eller fåra för att leda åns vattenmassa förbi dammen och restaurering av flodfåran 141 000 euro.

För projektets helhetskostnader ansöks understöd av Jord- och skogsbruksministeriets finansieringsprogram NOUSU. Den andra delen av kostnaderna täcks när WWF Finland finansierar projektet med 25 000 euro. Sibbo kommun ansvarar för resten av projektets självfinansieringsandel, men för projektet söks fler understödjare så att andelen kunde minskas.

Enligt en grov fördelning av projektkostnaderna kommer kostnaderna för projektets preliminära utredning och utarbetandet av planen samt för tillståndskostnaderna (cirka 42 000 euro) att allokeras för åren 2020 respektive 2021. För år 2022 allokeras kostnaderna för det egentliga genomförandet (cirka 141 000 euro). Projektet kan inte förverkligas utan statens projektunderstöd på 50 %.

6. Kommunikation om projektet

Information om projektet publiceras aktivt via Sibbo kommuns kommunikationskanaler och lokala medier. Syftet med kommunikationen är förutom att informera om projektet även att göra människorna mer medvetna om hur Sibbo å mår och hur dess tillstånd utvecklas samt om hur den kan användas för rekreatiönsändamål. Kommunikation om projektet görs möjligen även i samarbete med ett projekt som ska stärka den biologiska mångfalden i Sibbo å och som genomförs via livsmiljöprogrammet Helmi samt med projektet Vesistötalkkari som leds av Föreningen vatten- och luftvård för Östra Nyland och Borgå å r.f. Det ordnas en invigningsfest/ett evenemang för offentliggörande i det förnyade området vid Broböle när projektet avslutats.

7. Uppskattning av genomförandet och riskerna

Genomförandet är beroende av att finansiering beviljas för projektet. Kostnaderna för att verkställa projektet har uppskattats på grund av den kostnadskalkyl för det nämnda projektet som ingår i åtgärdsprogrammet för vattenvården i Nyland och som har uppdaterats. Enligt uppskattningarna är kostnadskalkylen så realistisk som möjligt, men i stora projekt finns det alltid en risk att de förverkligade kostnaderna överskrider uppskattningarna. Med tanke på projektets tidtabell ska planeringen och ansökningsprocessen för nödvändiga tillstånd påbörjas genast när projektet inleds så att det egentliga praktiska restaureringsarbetet kan genomföras under år 2022. Det finns en risk att arbetena senareläggs om tillståndsprocessen fördröjs eller det blir svårt att hitta en lämplig behörig entreprenör.

8. Rapportering och uppföljning

För projektet har grundats en styrgrupp i vilken ingår följande personer: Harri Aulaskari (NTM-centralen i Nyland), Juha Niemi (Föreningen vatten- och luftvård för Östra Nyland och Borgå å r.f.), Sampsa Vilhunen (WWF Finland), Christel Kyttälä (Sibbo kommun), Sari Soini (Sibbo kommun) och Kari Ojamies (Sibbo kommun).

Styrgruppen sammanträder minst en gång om året i samband med utbetalningarna eller vid behov även oftare om det med tanke på projektets framskridande är nödvändigt.

Rapporter om projektets framskridande utarbetas i samband med ansökan om utbetalning och en slutrapport utarbetas av hela projektets verkställande. Projektets resultat följs upp regelbundet bland annat med hjälp av uppföljningen av fiskbestånden som genomförs av olika aktörer (LUKE, vattenskyddsföreningen), respektive via andra delprojekt vid Sibbo å.

Sibbo den 27 oktober 2020

Kari Ojamies

Sibbo
kommun